

Eerste Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
Per email: postbus@eerstekamer.nl

Betreft: Behandeling voorstel Wet Gegevensverwerking door
Samenwerkingsverbanden (35447)

Amsterdam, 8 februari 2022

Geachte leden van de Eerste Kamer,

Deze maand start u met het voorbereidend onderzoek voor het wetsvoorstel Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden (WGS). De SyRI-coalitie, de maatschappelijke coalitie die begin 2020 de rechtszaak tegen het Systeem Risico Indicatie (SyRI) won, vraagt u met klem dit wetsvoorstel niet aan te nemen.

In onze brief van 25 mei 2020 en onze brief van 8 januari 2021 hebben wij bezwaren geuit tegen deze wet.¹ Uw kamer heeft de vraag ook voorgelegd aan de Autoriteit Persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens bevestigde op 9 november 2021 de eerdere bezwaren die de gezamenlijke ondertekenaars hebben ingebracht. Helaas heeft de fundamentele kritiek vanuit zowel de privacytoezichthouder als het maatschappelijk middenveld niet geleid tot een koerswijziging vanuit het kabinet en blijven onze eerder geuite bezwaren tegen dit voorstel onverminderd in omvang en ernst.

Onder de WGS worden burgers overgeleverd aan een publiek-privaat surveillancecomplex dat in haar werkwijze vele rechtsstatelijke principes terzijde schuift. De opheffing van belangrijke juridische waarborgen, van geheimhoudingsplichten en inzagerechten tot kernbeginselen van het privacy- en gegevensbeschermingsrecht, leidt tot een vergaande, grootschalige uitholling van de rechtsbescherming van burgers. Indien dit wetsvoorstel wordt aangenomen zal de deur wagenwijd open worden gezet voor de uitvoerende tak van de overheid om samen met private partijen zowel burgers als bedrijven te onderwerpen aan willekeur in de vorm van ongerichte data-surveillance.

Kaderwet strijdig met Grondwet

De WGS bestaat uit twee delen: de kaderwet die de instelling van publiek-private samenwerkingsverbanden per AMvB mogelijk maakt (hoofdstuk 3) en vier bestaande samenwerkingsverbanden (hoofdstuk 2). Zowel de Afdeling als de Autoriteit Persoonsgegevens kwamen in hun eerste adviezen eveneens tot de conclusie dat de kaderwet in strijd was met artikel 10 van de Grondwet, omdat in deze wet de wezenlijke elementen en begrenzings van de bevoegdheden onvoldoende werden uitgewerkt. In het inmiddels gewijzigde wetsvoorstel moeten deze begrenzings en elementen nog steeds in een AMvB worden vastgesteld. Dit terwijl artikel 10 van de Grondwet bepaalt dat een beperking van de persoonlijke levenssfeer dient te worden gesteld in formele wetgeving.

---

¹ Zie respectievelijk https://bijvoorbaatverdacht.nl/wp-content/uploads/2020/05/Brief-aan-kabinet-inzake-WGS-namens-SyRI-coalitie-25_05_2020.pdf en <https://bijvoorbaatverdacht.nl/wp-content/uploads/2021/01/Brief-SyRI-coalitie-aan-Eerste-Kamer-inzake-wetsvoorstel-Gegevensverwerking-door-Samenwerkingsverbanden-08012021.pdf>

Op verschillende manieren blijft de minister vasthouden aan deze ongrondwettelijke constructie. Aanvankelijk door een nahangprocedure in het voorstel op te nemen, waarbij het parlement zelf in actie moet komen als ze wenst het samenwerkingsverband alsnog in formele wetgeving op te nemen. Wij zijn tegen deze procedure en vormgeving van de besluitvormingsprocedure. Het parlement wordt hierbij buitenspel gezet. In de laatste reactie tovert de minister een nieuw konijn uit de hoed: in geval van ‘spoed’ moet het alsnog mogelijk worden om per AMvB samenwerkingsverbanden op te richten, waarbij het parlement deze bevoegdheden naderhand moet beoordelen en al dan niet aannemen als formele wet.

Deze voorstellen zijn geen van beide een oplossing voor de strijdigheid met artikel 10 van de Grondwet en vormen een miskennis van rechtsstatelijke verhoudingen. Noch een nahangprocedure, noch de vage notie van ‘spoed’ die op de valreep is geïntroduceerd als legitimering van deze constructie kan worden beschouwd als vervanging van de formele wetgevingsprocedure die de Grondwet vereist. Het is onacceptabel dat het parlement pas naderhand kan beslissen of de bevoegdheden van reeds opgerichte samenwerkingsverbanden tot stand zijn gekomen overeenkomstig fundamentele vereisten.

Gezien deze procedurele bezwaren heeft hoofdstuk 3 van de WGS naar onze mening geen plaats in de Nederlandse rechtsorde. Door in te stemmen met de WGS, zou de Senaat zichzelf effectief aan de kantlijn zetten bij het wettelijk vastleggen van bevoegdheden die een massale en systematische inbreuk vormen op de fundamentele rechten van burgers. Met het oog op de bijzondere verantwoordelijkheid die de Senaat draagt voor de constitutionele eisen aan wetgeving, zou de Eerste Kamer dit onderdeel van de wet niet mogen aannemen.

Samenwerkingsverbanden lopen vooruit op fundamentele discussie

De vier samenwerkingsverbanden – het FEC, de RIEC’s, het iCOV en de Zorg- en Veiligheidshuizen die de minister aan de formele wet toevoegde, sorteren voor op een werkwijze die haaks staat op verschillende rechtsstatelijke beginselen. Daarbij moet worden opgemerkt dat deze samenwerkingsverbanden voortkomen uit eenzelfde ‘pilotpraktijk’ die ook SyRI voortbracht. Dit in 2020 door de rechter verboden systeem functioneerde al sinds 2008 volgens een werkwijze die pas in 2014 van een wettelijke basis werd voorzien.

Dit scenario dreigt zich te herhalen onder het voorstel voor de WGS. Ingrijpende praktijken waarbij persoonsgegevens worden verwerkt in strijd met de fundamentele rechten van burgers, worden bij wijze van proef opgetuigd en jarenlang voortgezet, om deze later als voldongen feit te voorzien van een wettelijke basis. Deze wettelijke basis is er niet op gericht om de overheidsmacht tot het noodzakelijke te beperken, maar dient er uitsluitend toe om een basis in de wet te bieden voor een uitvoeringspraktijk die vooraf niet is getoetst aan meer fundamentele vereisten zoals voorzienbaarheid en proportionaliteit.

De nauwelijks begrensde bevoegdheden van de samenwerkingsverbanden in dit wetsvoorstel zijn in onze ogen dan ook geen resultaat van een zorgvuldig wetgevingsproces, maar moeten worden beschouwd als een poging om onwettige praktijken die jarenlang zonder grondslag plaatsvonden, alsnog van een rechtsgrond te voorzien. Fundamentele rechten die burgers moeten beschermen tegen ongerechtvaardigd overheidshandelen verworden daarbij tot te nemen obstakels. Het onder dit voorstel structureel opzij schuiven van vele waarborgen die vanouds gelden bij de verwerking van persoonsgegevens, moet volgens onze coalitie in dat licht worden beschouwd.

Vorig jaar schreven wij aan uw Kamer: “Met dit voorstel koerst het kabinet af op een vorm van *governance* die niet past in een vrije samenleving en doet denken aan de dataverwerkingspraktijken die vooraf gingen aan de toelagenaffaire.” Door de veelal marginale toezeggingen van de minister en het stug blijven vasthouden aan werkwijzen die op ramkoers liggen met de rechtsstaat, heeft onze coalitie weinig vertrouwen dat het kabinet de oorzaken van de toelagenaffaire erkent en daar lessen uit wil trekken.

Tot slot

Dit schrijven doet geenszins recht aan alle overige bezwaren die onze coalitie heeft tegen de WGS. Mocht u in aanvulling op deze brief of onze eerdere brieven aan het parlement behoefte hebben aan toelichting op ons standpunt, dan zijn we daartoe graag beschikbaar.

Hoogachtend,

Platform Burgerrechten

FNV

Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten

Privacy First

Landelijke Clientenraad

Stichting KDVP

Maxim Februari

Tommy Wieringa